

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

15. märts 2017¹

Eelotsusetaotlus — Liidu õigus — Eraõiguslikele isikutele antud õigused — Kohtupoolne rikkumine — Eelotsuse küsimused — Euroopa Kohtusse pöördumine — Viimase astme kohtuna kohtuasja läbivaatav siseriiklik kohus

Kohtuasjas C-3/16,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel hof van beroep te Brussel'i (Brüsseli apellatsioonikohus, Belgia) 23. detsembri 2015. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 4. jaanuaril 2016, menetluses

Lucio Cesare Aquino

versus

Belgische Staat,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president R. Silva de Lapuerta (ettekandja), kohtunikud J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, C. G. Fernlund ja S. Rodin,

kohtujurist: H. Saugmandsgaard Øe,

kohtusekretär: vanemametnik M. Ferreira,

arvestades kirjalikus menetluses ja 23. novembri 2016. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Lucio Cesare Aquino, esindajad: *advocat* M. Verwilghen ja *advocat* H. Vandenberghe,
- Belgia valitsus, esindajad: C. Pochet ja M. Jacobs, keda abistasid *advocat* E. Matteredne, *advocat* D. Lindemans ja *advocat* F. Judo,
- Euroopa Komisjon, esindajad: J.-P. Keppenne ja H. Kranenborg,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

¹ — Kohtumenetluse keel: hollandi.

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada ELTL artikli 267 kolmandat lõiku ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikli 47 teist lõiku ja artikli 52 lõiget 3.
- 2 Taotlus on esitatud kohtuvaidluses, milles on vastamisi Lucio Cesare Aquino ja Belgische Staat (Belgia riik) ja milles vaieldakse lepinguvälist vastutust puudutava nõude üle.

Õiguslik raamistik

- 3 Kuninga 30. novembri 2006. aasta dekreet, mis sätestab kõrgeima halduskohtuna tegutsevas riiginõukogus toimuva kassatsioonimenetluse korra (Koninklijk besluit tot vaststelling van de cassatie-procedure bij de Raad van State) (*Belgisch Staatsblad*, 1.12.2006, lk 66844), näeb artiklis 18 ette järgmist:

„1. Kui ettekandja-kohtunik otsustab, et kaebus on vastuvõetamatu või tuleb jätta rahuldamata, teeb peakohtusekretär otsuse kaebajale teatavaks; kaebajal on 30 päeva aega, et taotleda menetluse jätkamist, et ta ära kuulataks.

Kui kaebaja ei taotle, et ta ära kuulataks, siis edastab peakohtusekretär toimiku kohtu kojale, et viimane teeks määruse menetluse lõpetamise kohta [...]. Ettekandja-kohtuniku raport tehakse pooltele, kes seda veel saanud ei ole, teatavaks kohtumäärusega üheaegselt.

Kui kaebaja taotleb, et ta kuulataks ära, paneb kohtunõunik määrusega paika kuupäeva, mil pooled peavad kohtusse ilmuma.

Peakohtusekretär viitab käesolevale lõikele, kui ta teavitab kaebajat raportist, mille kohaselt kaebus on kas vastuvõetamatu või jäetakse rahuldamata.

2. Kui ettekandja-kohtunik ei tuvasta, et kaebus oleks vastuvõetamatu või tuleks rahuldamata jätta, siis paneb koja president või tema volitatud kohtunõunik kohe määrusega paika kuupäeva kohtuistungil jaoks, mil kaebus läbi vaadatakse.“

- 4 Kõrgeima halduskohtuna tegutseva riiginõukogu tegevust reguleerivate 12. jaanuari 1973. aasta koondseaduste (des gecoördineerde wetten op de Raad van State) (*Belgisch Staatsblad*, 21.3.1973, lk 3461) põhikohtuasja asjaolude suhtes kohaldatav redaktsioon, mis on kohaldatav nii tühistamiskaebuse kui ka halduskohtute otsuste peale esitatavate kassatsioonikaebuste suhtes, sätestab artikli 21 seitsmendas lõigus:

„Mis puudutab kaebajat, siis eksisteerib eeldus, et menetlus lõpetatakse, kui kaebaja ei esita mingit menetluse jätkamise taotlust 30 päeva jooksul alates ettekandja-kohtuniku raporti teatavakstegemisest või selle teate kättesaamisest, millega kohaldatakse artikli 30 lõike 1 kolmandat lõiku ja milles tehakse ettepanek kaebus rahuldamata jätta või vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata jätta.“

- 5 15. detsembri 1980. aasta seaduse välismaalaste riigi territooriumile sisenemise, elama asumise, viibimise ja väljasaatmise kohta (Wet betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen) (*Belgisch Staatsblad*, 31.12.1980, lk 14584) põhikohtuasja asjaoludele kohaldatava redaktsiooni (edaspidi 15. detsembri 1980. aasta seadus“) artikli 39/60 teises lõigus on ette nähtud järgmist:

„Pooled ja nende esindajad võivad kohtuistungil esitada suulisi seisukohti. Käsitleda ei või muid väiteid kui need, mis on esitatud kaebuses või kirjalikes seisukohtades.“

6 15. detsembri 1980. aasta seaduse artiklis 39/67 on sätestatud:

„Raad voor Vreemdelingenbetwistingen'i (välismaalastega seotud kohtuvaidlusi lahendav kohus) lahendite peale ei saa esitada uuesti läbivaatamise taotlust, seda ei saa vaidlustada kolmas isik, kes leiab, et lahend kahjustab tema õigusi; ka ei saa esitada teistmistootlust. Nende lahendite peale saab esitada üksnes kassatsioonkaebuse kõrgeima halduskohtuna tegutseva riiginõukogu tegevust reguleerivate koondseaduste artikli 14 lõikes 2 ette nähtud kassatsioonimenetluse kohaselt.“

Põhikohtuasja asjaolud ja eelotsuse küsimused

- 7 Põhikohtuasja kaebaja on Itaalia kodanik, kes elab Belgias alates 1970. aastast.
- 8 Hof van beroep te Antwerpen (Antwerpeni apellatsioonikohus, Belgia) 23. novembri 2006. aasta otsusega mõisteti põhikohtuasja kaebajale seitse aastat reaalselt vangistust.
- 9 Põhikohtuasja kaebaja esitas 9. novembril 2011 Maasmecheleni omavalitsusüksusele (Belgia) taotluse kanda ta omavalitsusüksuse elanike registrisse. Dienst Vreemdelingenzaken (välismaalaste amet, Belgia) teavitas kaebajat 23. veebruaril 2012 otsusest, mis oli dateeritud 22. veebruaril 2012 ja millega keelduti andmast kaebajale luba riigi territooriumil elada ja kohustati teda avaliku korra ja julgeolekuga seonduvaid põhjustel riigi territooriumilt lahkuma (edaspidi „22. veebruari 2012. aasta otsus“).
- 10 L. Aquino esitas 6. märtsil 2012 Raad voor Vreemdelingenbetwistingenile (välismaalastega seotud kohtuvaidlusi lahendav kohus, Belgia) nõude see otsus tühistada. Huvitatud isik esitas 15. mail 2012 Euroopa Kohtu vastava valdkonna kohtupraktika alusel taotluse esitada eelotsusetaotlus, milles palutakse tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ (ELT 2004, L 158 lk 77; parandused ELT 2004, L 229, lk 35, ning ELT 2005, L 197, lk 34), artikli 16 lõiget 4 ja artikli 28 lõike 3 punkti c.
- 11 Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (välismaalastega seotud kohtuvaidlusi lahendav kohus) jättis 24. augusti 2012. aasta otsusega taotluse vastuvõetamata tõttu läbi vaatamata, põhjusel et see ei sisaldanud ühtegi väidet. Konkreetsemalt keeldus see kohus rahuldama põhikohtuasja kaebaja taotlust, et Euroopa Kohtule esitataks eelotsusetaotlus, sest selline taotlus esitati vahetult enne kohtuistungit ja huvitatud isik ei toonud ära mingit põhjendust, mis võiks tõendada, et vastavat taotlust ei oleks saanud esitada varem.
- 12 Põhikohtuasja kaebaja kaebas selle kohtuotsuse 24. septembril 2012 edasi Raad van State'le (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu, Belgia). Pärast seda kui kohus oli otsustanud, et apellatsioonkaebus on vastuvõetamatu, sest puuduvad vastuvõetavad väited, ei taotlenud huvitatud isik selleks ette nähtud tähtaja jooksul, et tema ärakuulamise eesmärgil jätkataks menetlust. Sellest tulenevalt tuvastas Raad van State (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) 4. aprillil 2013, riiginõukogu käsitlevate koondseaduste artikli 21 seitsmendale lõigule tuginedes, et esineb alus põhikohtuasja kaebaja suhtes menetluse lõpetamiseks.
- 13 Vahepeal oli kaebaja 27. juunil 2010 taotlenud menetluse algatamist strafuitvoeringsrechtbank van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel'is (kriminaalkaristuste täitmisele pööramise hollandikeelne esimese astme kohus Brüsselis, Belgia), palvega, et talle antaks võimalus kanda karistust elektroonilise järelevalve all. See kohus jättis 2. märtsi 2012. aasta otsusega taotluse rahuldamata. Sama kohus jättis 23. mai 2012. aasta otsusega rahuldamata põhikohtuasja kaebaja esitatud taotluse ta vangistusest tingimisi vabastada.

- 14 Põhikohtuasja kaebaja kaebas viimati nimetatud kohtuotsuse edasi Hof van Cassatie'le (Belgia kassatsioonikohus). Ta väitis oma kassatsioonkaebuses, et kohtuotsus tehti direktiivi 2004/38 artikleid 16 ja 28 rikkudes ja palus, et selle teema kohta esitataks küsimus Euroopa Kohtule. Esimesena nimetatud kohus jättis 19. juuni 2012. aasta otsusega kassatsioonkaebuse rahuldamata, rõhutades, et ta ei ole kohustatud pöörduma eelotsusemenetluse raames Euroopa Kohtu poole, sest põhikohtuasja kaebaja esitatud nõuded ei olnud vastuvõetavad, et neid Hof van Cassatie's (kassatsioonikohus) menetleda.
- 15 Strafvitvoeringsrechtbank van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel (kriminaalkaristuste täitmisele pööramise hollandikeelne esimese astme kohus Brüsselis, Belgia) andis 21. novembri 2012. aasta otsusega põhikohtuasja kaebajale loa kanda karistust elektroonilise järelevalve all ja 14. augusti 2013. aasta otsusega määras talle vangistusest tingimisi vabastamise, mida ta oli taotlenud.
- 16 Põhikohtuasja kaebaja esitas 6. septembril 2012 uue taotluse enda registreerimiseks Maasmechelen'i omavalitsusüksuse elanike registris. Viimati nimetatud omavalitsusüksus väljastas talle 22. aprillil 2013 elamisloa, mis kehtib kuni 3. aprillini 2018.
- 17 Põhikohtuasja kaebaja pöördus 31. augustil 2012 Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel'isse (Brüsseli hollandikeelne esimese astme kohus), et viimane:
- kohustaks Belgia riiki võtma tagasi oma 22. veebruari 2012. aasta otsuse, sest see otsus olevat vastuolus direktiivi 2004/38 sätetega;
  - tuvastaks, et strafvitvoeringsrechtbank van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel (kriminaalkaristuste täitmisele pööramise hollandikeelne esimese astme kohus Brüsselis, Belgia) ja Hof van Cassatie (kassatsioonikohus) kvalifitseerisid vastavalt oma 23. mai 2012. aasta otsuses ja 19. juuni 2012. aasta otsuses kaebaja elamisõiguse „ebakindaks“ ja keeldusid samuti ekslikult teda vangistusest tingimisi vabastamast;
  - kohustaks Belgia riiki tasuma hüvitisena 25 000 eurot, sest strafvitvoeringsrechtbank van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel (kriminaalkaristuste täitmisele pööramise hollandikeelne esimese astme kohus Brüsselis, Belgia), Hof van Cassatie (kassatsioonikohus) ja Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (välismaalastega seotud kohtuvaidlusi lahendav kohus) rikkusid liidu õigust, kuna need kohtud, kes vaatasid kohtuasju läbi viimase astme kohtuna, jätsid liidu õigust rikkudes täitmata neil lasunud kohustuse eelotsusemenetluse raames Euroopa Kohtu poole pöörduda.
- 18 Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel (Brüsseli hollandikeelne esimese astme kohus) jättis 27. mai 2013. aasta otsusega selle nõude osaliselt vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata ja osaliselt põhjendamata tõttu rahuldamata. Põhikohtuasja kaebaja kaebas nimetatud kohtuotsuse edasi eelotsusetaotluse esitanud kohtusse.
- 19 Mis puudutab 22. veebruari 2012. aasta otsust, siis tuvastas hof van beroep te Brussel (Brüsseli apellatsioonikohus), et see rajanes üksnes põhikohtuasja kaebaja süüdi mõistvate varasemate kohtuotsuste olemasolul, mis on vastuolus direktiivi 2004/38 artikli 27 lõikega 2. See kohus mõistis Belgia riigilt välja 5000 eurot, et hüvitada niisuguse otsusega tekitatud mittevõreline kahju.
- 20 Mis puudutab Raad voor Vreemdelingenbetwistingen'i (välismaalastega seotud kohtuvaidlusi lahendav kohus) väidetava liidu õiguse rikkumisega põhjustatud kahju, siis märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et põhikohtuasja kaebaja oli palunud sel kohtul esitada Euroopa Kohtule eelotsusetaotlus, ent ta tegi seda väljaspool selleks ette nähtud tähtaega ja vastav taotlus jäeti hilinemise tõttu rahuldamata

24. augustil 2012. Eelotsusetaotluse esitanud kohus tuletab veel meelde, et selle kohtuotsuse peale Raad van State'le (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) esitatud edasikaebus jäeti rahuldamata, sest leiti, et selle menetlemiseks puudub alus.

- 21 Hof van beroep te Brussel (Brüsseli apellatsioonikohus) märgib, et seega tekib küsimus, kas põhikohtuasja kaebaja nimetatud kolme kohtu puhul on täidetud Belgia riigi suhtes riigivastutuse kohaldamise tingimused.
- 22 Mis puudutab strafuitvoeringsrechtbank van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel'it (kriminaalkaristuste täitmisele pööramise hollandikeelne esimese astme kohus Brüsselis, Belgia), siis tõdeb eelotsusetaotluse esitanud kohus, et ühestki toimiku elemendist ei tulene, et põhikohtuasja kaebaja oleks taotlenud, et see kohus esitaks Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse. Sama kohtu tehtud järgmisi lahendeid, mis on kõik jõustunud, ei ole kuidagi tagasi pööratud viisil, mis võinuks kaebajale mingilgi viisil kahju tekitada. Mis seega puudutab õigustmõistva funktsiooni teostamist selle kohtu poolt, siis puudub alus Belgia riigi suhtes riigivastutuse kohaldamiseks.
- 23 Seoses Raad voor Vreemdelingenbetwistingen'iga (välismaalastega seotud kohtuvaidlusi lahendav kohus) märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et 24. augusti 2012. aasta kohtuotsusega lükati Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse esitamise taotlus tagasi põhjusel, et see esitati vahetult enne kohtuistungit saadud menetludokumentidega ja selles ei olnud ära toodud mingit põhjendust, mis võiks tõendada, et vastavat taotlust ei oleks saanud esitada varem.
- 24 Eelotsusetaotluse esitanud kohus toob siiski esile, et nimetatud otsuse peale Raad van State'le (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) esitatud edasikaebust ei vaadatud läbi ei sisuliselt ega isegi mitte vastuvõetavust puudutavas osas, sest menetluse jätkamist ei olnud palutud seadusjärgse tähtaja jooksul, mis hakkas kulgema ettekandja-kohtuniku raporti teatavakstegemisest, mistõttu põhikohtuasja kaebaja suhtes tõdeti, et eksisteerib õiguslik eeldus, et menetlus on lõppenud. Seega tekib küsimus, kas niisugustel asjaoludel tuleb nimetatud kohtuotsust pidada viimase astmena kohtuasja läbivaatava kohtu otsuseks, sest kassatsioonkaebust ei vaadatud sisuliselt läbi. Põhikohtuasja kaebaja taotlus, et Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (välismaalastega seotud kohtuvaidlusi lahendav kohus) pöörduks eelotsusetaotlusega Euroopa Kohtu poole, lükati tagasi, sest seda ei esitatud menetludokumentidega, mida oleks saabumise kuupäeva tõttu saanud arvestada.
- 25 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et Belgia riigi suhtes saab liidu õiguse rikkumise tõttu – seoses võimaliku veaga, mille kohus õigustmõistva funktsiooni teostamisel tegi – riigivastutust kohaldada, kui tegemist on ilmselge rikkumisega. Eelotsusemenetluse algatamata jätmine võib kujutada endast niisugust liidu õiguse rikkumist.
- 26 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates tuleb kindlaks teha, kas põhikohtuasja asjaoludel rikub Hof van Cassatie (kassatsioonikohus) keeldumine menetleda taotlust, milles paluti esitada eelotsusetaotlus Euroopa Kohtule, ELTL artiklit 267, arvestades harta artikli 47 teist lõiku ja harta artikli 52 lõiget 3 nende koostoimes.
- 27 Lisaks palub eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitada, kas Raad voor Vreemdelingenbetwistingen'is (välismaalastega seotud kohtuvaidlusi lahendav kohus) toimunud menetlus riivas harta artikli 47 teist lõiku ja harta artikli 52 lõiget 3 nende koostoimes, kuivõrd see kohus otsustas, et menetlusnorm takistab niisuguse taotluse rahuldamist, milles paluti, et Euroopa Kohtule esitataks eelotsusetaotlus. Vastav taotlus olevat nimelt jäetud rahuldamata põhjusel, et see esitati menetludokumentidega, mida selle saabumise kuupäeva tõttu ei saanud enam arvesse võtta.
- 28 Viimaseks jääb õhku küsimus, kas keeldumisega rikuti ELTL artiklit 267.

29 Neil asjaoludel otsustas Hof van beroep te Brussel (Brüsseli apellatsioonikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas arvestades kohaldatavat Euroopa Kohtu praktikat, mis on välja kujundatud kohtuotsustes Köbler (30.9.2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513) ja Traghetti del Mediterraneo (13.6.2006, Traghetti del Mediterraneo, C-173/03, EU:C:2006:391), mis puudutavad riigivastutust kohtute toime pandud rikkumiste eest, millega rikuti liidu õigust, tuleb viimase astme kohtuks pidada kohut, kelle lahend jäetakse kassatsioonkaebuse raames läbi vaatamata, kuna kohaldatavate siseriiklike menetlusõigusnormide põhjal eeldatakse ümberlükkamatult, et kassatsioonimenetluses menetlusdokumendi esitanud kaebaja on menetluse jätkamisest loobunud?
2. Kas ELTL artikli 267 kolmanda lõiguga – arvestades ka harta artikli 47 teist lõiku koostoimes harta artikli 52 lõikega 3 – on kooskõlas, et siseriiklik kohus, kes on viidatud artikli alusel kohustatud esitama Euroopa Kohtule eelotsuse küsimuse, keeldub eelotsuseküsimuse esitamise taotluse rahuldamisest üksnes põhjusel, et taotlus esitatakse dokumendiga, mis tuleb siseriiklike menetlusõigusnormide kohaselt jätta arvesse võtmata, kuna see on esitatud hilinenult?
3. Kas juhul, kui kõrgeim üldkohus jätab eelotsuse küsimuse esitamise taotluse läbi vaatamata, tuleb – arvestades ka harta artikli 47 teist lõiku koostoimes harta artikli 52 lõikega 3 – eeldada, et tegemist on ELTL artikli 267 kolmanda lõigu rikkumisega, kui kohus keeldub taotluse rahuldamisest üksnes põhjendusega, et eelotsuse küsimus jäetakse esitamata, „[k]una taotlus on Hofi menetlusega seonduval põhjusel vastuvõetamatu“?

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

- 30 Esimese küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas ELTL artikli 267 kolmandat lõiku tuleb tõlgendada nii, et kohut, kelle lahendite peale saab siseriikliku õiguse kohaselt edasi kaevata, võib siiski käsitada viimase astme kohtuna olukorras, kus selle kohtu lahendi peale esitatud kassatsioonkaebust ei vaadatud läbi, sest kaebaja on menetluse jätkamisest loobunud.
- 31 Selle kohta tuleb esmalt meelde tuletada, et ELTL artikli 267 kolmanda lõigu kohaselt on siseriiklikud kohtud, kelle otsuste peale ei saa edasi kaevata, kohustatud saatma asja Euroopa Kohtusse (vt selle kohta kohtuotsus, 6.10.1982, Cilfit jt, 283/81, EU:C:1982:335, punkt 6).
- 32 Euroopa Kohtule eelotsuse küsimuse esitamise kohustus, mille ELTL artikli 267 kolmas lõik näeb ette siseriiklikele kohtutele, kelle otsuste peale ei saa edasi kaevata, on osa liidu õiguse kohaldamise eest vastutavate siseriiklike kohtute ja Euroopa Kohtu vahelisest koostööst, mille eesmärk on tagada liidu õiguse nõuetekohane kohaldamine ja ühetaoline tõlgendamine kõikides liikmesriikides (vt selle kohta kohtuotsus, 9.9.2015, X ja van Dijk, C-72/14 ja C-197/14, EU:C:2015:564, punkt 54).
- 33 Euroopa Kohtule eelotsuse küsimuse esitamise kohustus, mille ELTL artikli 267 kolmas lõik näeb ette siseriiklikele kohtutele, mille otsuste peale ei saa edasi kaevata, on muu hulgas kantud eesmärgist tagada, et liikmesriigis ei tekiks liidu õigusnormidega vastuolus olevat siseriiklikku kohtupraktikat (vt selle kohta kohtuotsus, 15.9.2005, Intermodal Transports, C-495/03, EU:C:2005:552, punkt 29).
- 34 Nagu Euroopa Kohus on mitmel korral rõhutanud, on viimase astmena kohtuasja läbivaatav kohus juba määratluse poolest viimane kohtuaste, milles eraõiguslikud isikud võivad tugineda neile liidu õigusest tulenevatele õigustele. Viimase astmena kohtuasja lahendav kohus peab siseriiklikus õigusruumis

tagama õiguse ühetaolise tõlgendamise (vt selle kohta kohtuotsus, 30.9.2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, punkt 34, ning kohtuotsus, 13.6.2006, Traghetti del Mediterraneo, C-173/03, EU:C:2006:391, punkt 31).

- 35 Sellega seoses tuleneb Euroopa Kohtule esitatud toimikust, et 15. detsembri 1980. aasta seaduse artikli 39/67 kohaselt on Raad voor Vreemdelingenbetwistingen'i (välismaalastega seotud kohtuvaidlusi lahendav kohus) lahendite peale võimalik esitada kassatsioonkaebus vastavalt kõrgeima halduskohtuna tegutseva riiginõukogu tegevust reguleerivate koondseaduste artikli 14 lõikele 2.
- 36 Sellest tuleneb, et Raad voor Vreemdelingenbetwistingen'it (välismaalastega seotud kohtuvaidlusi lahendav kohus) ei saa pidada viimase astmena kohtuasja läbivaatavaks kohtuks, sest selle kohtu lahendeid võib kontrollida kõrgem kohtuinstants, mille ees eraõiguslikud isikud saavad kasutada õigusi, mis tulenevad neile liidu õigusest. Selle kohtu lahendid ei ole seega ELTL artikli 267 kolmanda lõigu mõttes niisugused siseriikliku kohtu otsused, mille peale ei saa siseriikliku õiguse alusel edasi kaevata.
- 37 Asjaolu, et kuninga 30. novembri 2006. aasta dekreediga, mis sätestab kõrgeima halduskohtuna tegutsevas riiginõukogus toimuva kassatsioonimenetluse korra, artikli 18 kohaselt peetakse kassaatorit – kes on esitanud kassatsioonkaebuse Raad voor Vreemdelingenbetwistingen'i (välismaalastega seotud kohtuvaidlusi lahendav kohus) lahendi peale, ent ei ole taotlenud menetluse jätkamist 30 päeva jooksul päevast, mil teda teavitati ettekandja-kohtuniku raportist, mille kohaselt kaebus on vastuvõetamatu või tuleb jätta rahuldamata – vältimatult menetluse jätkamisest loobunuks, ei mõjuta kuidagi tõsiasja, et Raad voor Vreemdelingenbetwistingen'i (välismaalastega seotud kohtuvaidlusi lahendav kohus) lahendeid saab edasi kaevata kõrgemasse kohtusse, ja seega ei ole tegemist viimase astme kohtu lahenditega.
- 38 Eelnevalt esitatud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele eelotsuse küsimusele vastata, et ELTL artikli 267 kolmandat lõiku tuleb tõlgendada nii, et kohut, kelle lahendite peale saab siseriikliku õiguse kohaselt edasi kaevata, ei või käsitada viimase astme kohtuna olukorras, kus selle kohtu lahendi peale esitatud kassatsioonkaebust ei vaadatud läbi, sest kassaator on menetluse jätkamisest loobunud.

Teine küsimus

- 39 Teise küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitada, kas ELTL artikli 267 kolmandat lõiku, arvestades harta artikli 47 teist lõiku ja artikli 52 lõiget 3, tuleb tõlgendada nii, et see lubab kohtul lükata Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse esitamise taotluse tagasi üksnes põhjusel, et see taotlus esitati menetlusdokumendis, mis tuleb kohaldatava menetlusõiguse kohaselt tagasi lükata hilinenult esitamise tõttu.
- 40 Kuivõrd esimesele küsimusele antud vastusest tuleneb, et Raad voor Vreemdelingenbetwistingen'i (välismaalastega seotud kohtuvaidlusi lahendav kohus) ei saa käsitada viimase astme kohtuna ja kuivõrd teine küsimus rajaneb vastupidisel eeldusel, siis ei ole teisele küsimusele vaja vastata.

Kolmas küsimus

- 41 Kolmanda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas ELTL artikli 267 kolmandat lõiku tuleb tõlgendada nii, et viimase astme kohus võib jätta Euroopa Kohtule eelotsuse küsimuse esitamata, kui kassatsioonkaebus tuleb jätta läbi vaatamata, sest see on selle kohtu menetluseeskirjadest tulenevalt vastuvõetamatu.

- 42 Sellega seoses tuleb kõigepealt meenutada, et kui siseriikliku kohtu otsuse peale ei saa edasi kaevata, peab see kohus põhimõtteliselt pöörduma ELTL artikli 267 kolmanda lõigu alusel Euroopa Kohtusse juhul, kui siseriiklikus kohtus kerkib üles küsimus EL toimimise lepingu tõlgendamisest (vt kohtuotsus, 18.7.2013, Consiglio Nazionale dei Geologi, C-136/12, EU:C:2013:489, punkt 25).
- 43 ELTL artikli 267 teise lõigu ja ELTL artikli 267 kolmanda lõigu vahelisest seosest nähtub, et ELTL artikli 267 kolmandas lõigus nimetatud kohtutel on samasugune kaalutusõigus nagu kõikidel teistel siseriiklikel kohtutel selle üle otsustades, kas nende kohtuotsuse tegemiseks on vaja otsust liidu õiguse kohta. Kui nende kohtute menetluses kerkib üles küsimus liidu õiguse tõlgendamisest, ei ole need kohtud seega kohustatud pöörduma selle küsimusega Euroopa Kohtu poole, kui küsimus ei ole asjakohane, see tähendab, kui mis tahes vastus sellele küsimusele ei saa mingil moel mõjutada kohtuvaidluse lahendit (kohtuotsus, 18.7.2013, Consiglio Nazionale dei Geologi, C-136/12, EU:C:2013:489, punkt 26).
- 44 Seega juhul, kui kõnesoleva riigi menetluseeskirjade kohaselt tuleb ELTL artikli 267 kolmandas lõigus silmas peetud kohtule esitatud väited tunnistada vastuvõetamatuks, ei saa eelotsusetaotlust pidada vajalikuks ja asjakohaseks, et see kohus saaks oma otsuse teha.
- 45 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt ei ole eelotsuse küsimuse mõtte anda juhendavaid arvamusi üldiste või hüpoteetiliste küsimuste kohta, vaid küsimus esitatakse vajadusest vaidluse tõhusa lahenduse järele (kohtuotsus, 2.4.2009, Elshani, C-459/07, EU:C:2009:224, punkt 42).
- 46 Nagu kõnesoleval juhtumil eelotsusetaotlusest nähtub, otsustas Hof van Cassatie (kassatsioonikohus), et kuna strafuitvoeringsrechtbank van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel'i (kriminaalkarikatsioonide täitmisele pööramise hollandikeelne esimese astme kohus Brüsselis) 23. mai 2012. aasta lahendi peale esitatud edasikaebus oli vastuvõetamatu, ei olnud Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse esitamine asjakohane, sest sellele küsimusele antav vastus ei saanud kuidagi kohtuvaidluse lahendit mõjutada.
- 47 Seega ei saa siseriiklikud menetlusnormid riivata pädevust, mis tuleneb siseriiklikele kohtutele ELTL artiklist 267, ega sundida seda kohut jätma täitmata talle selles artiklist tulenevaid kohustusi.
- 48 Sellega seoses tuleb meenutada, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast tuleneb, et kui mõnes valdkonnas puuduvad liidu õigusnormid, tuleb iga liikmesriigi õiguskorras menetlusautonoomia põhimõttest lähtudes kehtestada kohtusse pöördumist reguleerivad menetluseeskirjad, mille eesmärk on tagada õigussubjektidele nende õigused, kuid seda tuleb teha nii, et need ei oleks vähem soodsad kui siseriikliku õiguse kohaldamisalasse kuuluvaid sarnaseid olukordi reguleerivad eeskirjad (võrdväarsuse põhimõte) ega muudaks liidu õigusega antud õiguste teostamist tegelikult võimatuks või ülemäära keeruliseks (tõhususe põhimõte) (kohtuotsus, 17.3.2016, Bensada Benallal, C-161/15, EU:C:2016:175, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 49 Sellest järeldub, et kui liikmesriik soovib liidu õigusega reguleeritud olukordades tugineda menetlusautonoomia põhimõttele, peab ta täitma kaks kumulatiivset tingimust, nimelt järgima võrdväarsuse ja tõhususe põhimõtet (kohtuotsus, 17.3.2016, Bensada Benallal, C-161/15, EU:C:2016:175, punkt 25).
- 50 Mis esiteks puudutab võrdväarsuse põhimõtet, siis tuleb meelde tuletada, et see nõuab, et kõik õiguskaitsevahendite suhtes kohaldatavad eeskirjad oleksid ühtemoodi kohaldatavad nii liidu õiguse rikkumise korral kasutatavate õiguskaitsevahendite kui ka siseriikliku õiguse eiramise korral kasutatavate õiguskaitsevahendite puhul (vt selle kohta kohtuotsused, 16.1.2014, Pohl, C-429/12, EU:C:2014:12, punkt 26, ja 20.10.2016, Danqua, C-429/15, EU:C:2016:789, punkt 30).
- 51 Kõnesoleval juhtumil olgu öeldud, et Euroopa Kohtule ei ole teada ühtki asjaolu, mis lubaks kahelda põhikohtuasjas kõne all olevate menetluseeskirjade kooskõlas eespool meelde tuletatud põhimõtetega.

- 52 Mis teiseks puudutab tõhususe põhimõtet, siis ei tohi selline siseriiklik menetlusnorm, nagu on kõne all põhikohtuasjas, muuta liidu õiguskorrast tulenevate õiguste teostamist praktikas võimatuks või ülemäära keeruliseks (kohtuotsus, 20.10.2016, Danqua, C-429/15, EU:C:2016:789, punkt 29).
- 53 Lisaks tuleb meelde tuletada, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast tuleneb, et iga juhtumit, mille puhul kerkib küsimus, kas mingi siseriiklik menetlusnorm muudab liidu õiguskorraga eraõiguslikule isikule antud õiguste kohaldamise võimatuks või ülemäära raskeks, tuleb analüüsida, võttes arvesse selle sätte asukohta menetluses tervikuna, menetluse kulgu ja eripära erinevates liikmesriigi ametiasutustes. Seda silmas pidades tuleb vajaduse korral arvesse võtta siseriikliku õigussüsteemi aluseks olevaid põhimõtteid, nagu kaitseõiguste tagamine, õiguskindluse põhimõte ja menetluse nõuetekohane läbiviimine (kohtuotsus, 21.2.2008, Tele2 Telecommunication, C-426/05, EU:C:2008:103, punkt 55).
- 54 Kõnesoleval juhtumil tuleneb eelotsusetaotlusest ja poolte seisukohtadest, et Hof van Cassatie (kassatsioonikohus) tunnistas põhikohtuasja kaebaja väited, mille viimane esitas, et põhjendada strafuitvoeringsrechtbank van de nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel'i (kriminaalkaristuste täitmisele pööramise hollandikeelne esimese astme kohus Brüsselis) 23. mai 2012. aasta lahendi peale esitatud kassatsioonkaebust, siseriiklike menetlusnormide alusel vastuvõetamatuks põhjusel, et kuigi huvitatud isik vaidlustas nende väidetega ühe alustest, mille alusel see kohus pidas kaebaja tingimisi vangistusest vabastamist alusetuks, piisas lahendi põhjendamiseks ülejäänud alustest, millele kohus tugines.
- 55 Seega ei tundu, et kõne all olevad siseriiklikud õigusnormid muudaksid liidu õigusega antud õiguste kasutamise peaaegu võimatuks või ülemäära raskeks.
- 56 Eelnevalt esitatud kaalutlusi arvestades tuleb kolmandale eelotsuse küsimusele vastata, et ELTL artikli 267 kolmandat lõiku tuleb tõlgendada nii, et viimase astme kohus võib jätta Euroopa Kohtule eelotsuseküsimuse esitamata, kui kassatsioonkaebus tuleb jätta läbi vaatamata, sest see on selle kohtu menetluseeskirjadest tulenevalt vastuvõetamatu, ent sealjuures tuleb järgida võrdvärsuse ja tõhususe põhimõtteid.

Kohtukulud

- 57 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

- 1. ELTL artikli 267 kolmandat lõiku tuleb tõlgendada nii, et kohut, kelle lahendite peale saab siseriikliku õiguse kohaselt edasi kaevata, ei või käsitada viimase astme kohtuna olukorras, kus selle kohtu lahendi peale esitatud kassatsioonkaebust ei vaadatud läbi, sest kassaator on menetluse jätkamisest loobunud.**
- 2. Teisele küsimusele ei ole vaja vastata.**
- 3. ELTL artikli 267 kolmandat lõiku tuleb tõlgendada nii, et viimase astme kohus võib jätta Euroopa Kohtule eelotsuseküsimuse esitamata, kui kassatsioonkaebus tuleb jätta läbi vaatamata, sest see on selle kohtu menetluseeskirjadest tulenevalt vastuvõetamatu, ent sealjuures tuleb järgida võrdvärsuse ja tõhususe põhimõtteid.**

Allkirjad